

EVALDAS ŠVAGERIS

Vilniaus universitetas
svageris.evaldas@gmail.com

Lietuvių, latvių ir slovėnų kalbų priegaidžių akustiniai panašumai

Paskata imtis lietuvių, latvių ir slovėnų kalbų priegaidžių akustinių požymių lyginimo kilo po to, kai į pranešimo autoriaus rankas pakliuvo įrašas su slovėnų kalbos priegaidėmis (t. y. minimaliosiomis poromis). Nors pastaroji medžiaga labiau nei skurdi (minimaliųjų porų vos septynios), tačiau atrodė įdomu ir prasminga ją palyginti su nauju lietuvių ir latvių tarmių priegaidžių akustinių požymių tyrimu (remtasi šiemet baigtos rengti pranešėjo disertacijos duomenimis). Kiek leidžia spręsti šis naujasis eksperimentinis įdirbis, tiek lietuvių (š. žemaičių telšiškių), tiek latvių (Valmieros patarmės, vadinamojo trijų priegaidžių arealo) tarmių priegaidės, regis, tiksliausia identifikuoti ir atskirti pagal santykinį tono kitimą (tono ištęstumo laipsnį). Šiuo požymiu latvių tęstinė ir š. žemaičių cirkumfleksinė priegaidės ganai patikimai (remiant ir statistinės analizės rodikliams) atsiskiria nuo joms opozicijas sudarančių kitų priegaidžių (t. y. krintančios ir laužtinės – Valmieros patarmės ir akūtinės – š. žemaičių atveju). Tono ištęstumo laipsnį nurodantis rodiklis (tęstumo koeficientas), panašu, padeda atskirti ir slovėnų kalbos priegaidės (slovėnų akūtinės priegaidės tonas kinta lėčiau už cirkumfleksinės). Jei ši prielaida pasitvirtintų ištyrus didesnę kiekį medžiagos, tuomet visų trijų aptariamųjų kalbų priegaidės būtų galima diferencijuoti pagal tą pačią akustinę tęstinio ir netęstinio tono priešpriešą.